

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ו

חלק ב – יוצא לאור לש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשפ"ה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' משה בהרה"ת ר' עקיבא יוסף הכהן ע"ה

פרידמן

שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע בבא-היא-בלאנקא, ארגנטינא

למעלה משלשים שנה

נלבי"ע כ"ב תמוז, ה'תשע"ו

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

הוספה

א

[מוצשי"ק י"ב תמוז ה'תשי"ט]

גרליק
מילנו

תהי פתיחת גן ישראל ביום זכאי, יום גאולת נשיאנו, וגאולתנו בתוך כלל ישראל, בהצלחה רבה בגו"ר, ולהשפיע על בני הגן שכל רואיהם יכירו כי זרע ברך הוי' המה.

בברכת החג לבני הגן, ההנהלה, המתעסקים והמשתדלים, שליט"א

מנחם שניאורסאהן

ב

[י"א תמוז ה'תשכ"ג]

בימב"ד

רחוב יהודה הלוי 7, נתניה (ישראל)

במענה למכתבו, תהי התוועדות חג הגאולה בהצלחה רבה, ובתוצאות משמחות להפצת המעיינות.

בברכה לכל המשתתפים שליט"א

מנחם שניאורסאהן

א

מצילום המברק.

גרליק: הרב גרשון מענדל גרליק. אגרות נוספות אליו — אג"ק חל"א ע' קצה, ובהנסמן בהערות שם.

פתיחת גן ישראל ביום זכאי: ראה גם שיחת י"ג תמוז שנה זו ס"מ ואילך (תו"מ חכ"ו (תשי"ט ח"ג) ס"ע 129 ואילך.

כי זרע ברך הוי' המה: ע"פ ישעי' סא, ט. סה, כג.

ב

מצילום המברק.

בימב"ד: הרב משה בימב"ד. אגרת נוספת אליו לעיל חכ"ג אגרת ח'תתקפא.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב ה'תשל"ו — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון מהתוועדות י"ל אשתקד).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכילים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ז בתמוז — יהפך במב"י ממש לששון ולשמחה, ה'תשפ"ה
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2025 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5785 • 2025

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

ועפ"ז יובן מה שהתחלת מסכת מדות היא בענין שמירת המקדש¹⁵⁵ — מכיון ששמירת המקדש היא פרט ב"בנינו", ועכ"פ — ב"וכל ענינו". יז. ומכאן נחמה בכפלים לתושי' בנוגע לבנין ביהמ"ק השלישי: ידוע מ"ש במדרש¹⁵⁶ שביהמ"ק דלעתיד ירד מן השמים בנוי ומשוכלל, ואילו הרמב"ם פוסק¹⁵⁷ שמישיח יבנה ביהמ"ק. ונתבאר פעם התיווך בזה¹⁵⁸ — ע"פ מ"ש¹⁵⁹ "טבעו בארץ שערי", ואיתא במדרש¹⁶⁰ ש"שערי ביהמ"ק במקומן נגנזו", ועפ"ז יש לומר שביהמ"ק עצמו ירד אמנם מן השמים, אבל השערים (שנעשו בידי אדם) שטבעו בארץ, יחזרו בני"י ויעמידום במקומם, והרי המעמיד הדלתות נחשב כאילו בנה הבנין כולו (כדאיתא בגמרא במסכת ב"ב¹⁶¹), כך, שהחביכות ד"קב שלו" (שרוצה אדם יותר "מתשעה קבים של חבירו"¹⁶²) ישנה גם בתשעה קבין של חבירו.

אך עדיין נשאלת השאלה שסוכ"ס חסר בפעולת בני", שהעמידו רק את הדלתות, ולא בנו את ביהמ"ק כולו? ויובן ע"פ האמור שגדר המצוה אינו הפעולה (הבני') עצמה (וכשחסר בבני', חסר בשלימות המצוה), אלא המצוה היא שיהי' בית, וכיון שהוויית ביהמ"ק היא ע"י פעולתו (העמדת הדלתות), נמצא שע"י פעולתו נעשית כל המצוה בשלימות. ויהי' שיקויים מה שאומרים (לפי כמה נוסחאות¹⁶³) בסדר קרבן פסח "שיהי' שיח שפתותינו חשוב לפניך כאילו הקרבנו את הפסח .. ואתה תכונן מקדשך על מכונו ונעלה ונקריב לפניך את הפסח במועדו", ועד"ז בנדוד, שמלימוד הלכות בית הבחירה נזכה לביאת משיח צדקנו שיבנה מקדש במקומו, בקרוב ממש.

* * *

155 הטעם מה שתחלת המשנה נשנית גם במס' תמיד — הוא, לפי שבשמירת המקדש ב' ענינים: א. פרט בהמקדש עצמו — וזה שיך למס' מדות (ככפנים); ב. פרט בעבודות הנעשות בביהמ"ק — וזה שיך למס' תמיד. ועפ"ז מובן* גם מה שבמס' תמיד תמיד הובאו רק ג' המקומות שהכהנים שומרים, ואילו במס' מדות הובאו גם שהלויים היו שומרים בכ"א מקומות — כי בעבודה הנעשית בביהמ"ק נוגע רק שמירת הכהנים; משא"כ

156 כבוד המקדש ("פלטרין שיש עליו שומרי") הוא ע"י שמירתו בכל כ"ד המקומות. וראה בארוכה לקו"ש שם.

157 לקו"ש ח"י"ח ע' 418 הערה 64. וש"ג.

158 ראה ג' מלכים רפ"א ובסופו.

159 ראה ג' תו"מ חס"א ע' 125. וש"ג.

160 איכה ב, ט.

161 במדב"ר פט"ו, יג.

162 נג, ב.

163 ב"מ לח, רע"א.

164 ראה סידור בית יעקב (לר"י עמדין) בסדר קרבן פסח. וראה גם לקו"ש חל"ב ע' 36 ואילך. וש"ג.

165 הטעם מה שתחלת המשנה נשנית גם במס' תמיד — הוא, לפי שבשמירת המקדש ב' ענינים: א. פרט בהמקדש עצמו — וזה שיך למס' מדות (ככפנים); ב. פרט בעבודות הנעשות בביהמ"ק — וזה שיך למס' תמיד. ועפ"ז מובן* גם מה שבמס' תמיד תמיד הובאו רק ג' המקומות שהכהנים שומרים, ואילו במס' מדות הובאו גם שהלויים היו שומרים בכ"א מקומות — כי בעבודה הנעשית בביהמ"ק נוגע רק שמירת הכהנים; משא"כ

ו. בנוגע להאמור בהתועדות שלפנ"ז¹⁵⁶ שבתור הקדמה לברכת החודש אומרים "מי שעשה נסים .. הוא יגאל אותנו בקרוב וכו'" — צריך להבין:

ענין ברכת החודש שהוא זכר לקידוש החודש (אמנם זכר בלבד, אבל זכר אמיתי)¹⁵⁷ קשור עם מולד הלבנה, שהוא ענין שישנו בכל חודש ע"פ טבע העולם (ולא ענין של נס),

ובטבע גופא הרי זה באופן ד"לא ישבותו"¹⁵⁸ (שהרי בטבע גופא יש ענינים שמשתנים פעמים באופן כך ופעמים באופן אחר), ולא רק כמו "זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף"¹⁵⁸, שבין "קור" ל"חום" ישנו הפסק של ששה חדשים¹⁵⁹ (ואפילו לשיטת הגמרא¹⁶⁰ שההפסק קטן יותר — ישנו עכ"פ הפסק של כמה חדשים), אלא כמו "יום ולילה"¹⁵⁸ (שהרי מולד הלבנה קשור עם הילוך השמש והירח, שבהם תלוי גם ענין יום ולילה — "המאור הגדול לממשלת היום .. המאור הקטן לממשלת הלילה"¹⁶¹), שישנו בכל מעת-לעת,

— שכולל כללות עבודת האדם, כמובן מהמוזכר לעיל¹⁶² תורת הבעש"ט (שהובאה בדגל מחנה אפרים¹⁶³) אודות מ"ב המסעות, שישנם אצל כל אחד ישראל במשך שנות חייו, ובפרטיות יותר ישנם גם בכל יום¹⁶⁴, דכיון שב"בכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים"¹⁶⁵, הרי מובן שבכל יום צריכים להיות אצלו כל מ"ב המסעות מיצי"מ עד ירדן ירחו —

וא"כ, אינו מובן מדוע אומרים "מי שעשה נסים כו'" — בתור הקדמה לברכת החודש שהו"ע טבעי ביותר?!

כדי לפעול ששה הענינים שאודותם מבקשים בברכת החודש — אין צורך לבטל את מציאות הטבע ("אויס טבע"), אלא אדרבה, יש לפעול זאת במציאות הטבע;

וכמו שבשעה שמברכים על הלחם לא מבטלים את מציאות הלחם, שאז אי אפשר לברך עליו... ועד"ז כשמברכים "שהכל נהי' בדברו" על

56 שיחת אור ליום ועש"ק פ' מטו"מ, 60 ב"מ ק, ב.
57 כ"ד תמוז ס"ב ואילך (לעיל ע' 8 ואילך). 61 בראשית א, טז.
58 ראה ג' שיחת מטו"מ, מבה"ח מנ"א 62 ד"ה אלה מסעי דאור לכ"ד תמוז פ"ב (לעיל ע' 4).
59 תשל"ג ס"ח (תו"מ חע"ג ריש ע' 92). וש"ג. 63 ריש פרשתנו (מסעי).
60 נח ח, כב. 64 אוה"ת פרשתנו (מסעי) ס"ע א'שנב.
61 פרש"י עה"פ (וראה בארוכה במפרשי רש"י שם). וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 383 65 פסחים קטז, ב (במשנה). תניא רפ"ז. ובהערה 15.

שתיית מים ישנה מציאות המים, ודוקא אז הנה כששותה אותם לצמאו ה"ה מברך⁶⁶ ועושה מהטבע ענין של קדושה, באופן ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁶⁷, ויתירה מזה⁶⁸, "בכל דרכיך דעהו"⁶⁹.

וא"כ, מדוע בתור הקדמה לברכת החודש שקשור עם ענין טבעי — אומרים "מי שעשה נסים כו"??!

בשלמא בנוגע לר"ח מבואר בחסידות שהו"ע יחוד שמשא וסיהרא⁷⁰ (ולכן אומרים בקידוש לבנה "דוד מלך ישראל חי וקיים"⁷¹), כך שזה קשור עם ענין של נס; אבל כאן מדובר אודות שבת שלפני ר"ח, שבו רק מזכירים מתי יהי המולד וכו', ע"פ חשבון שהוא באופן ד"לא ישבותו". וא"כ מהי השייכות לענין של נסים??!

ז. והביאור בזה:

כאשר מסתכלים על העולם — יכולים להסתכל עליו כמו על ענין טבעי שאינו קשור עם הקב"ה, ויכולים להסתכל על העולם באופן שמורה על הקב"ה.

וכמבואר בהמשך תרס"ו⁷² שבהנהגה הטבעית באופן ד"לא ישבותו" רואים את הענין ד"אני הוי' לא שנית"⁷³ — שהרי כל נברא הוא מוגבל, ויתירה מזה, שאין לו קיום אלא הוא נפסד וכו' (ככל פרטי הענינים מצד זה שאין דבר עושה את עצמו וכו'⁷⁴), ומצד עצמו לא יכול להיות אצלו ענין של "לא ישבותו", וההסברה היחידה לכך היא — שזהו מצד הענין ד"אני הוי' לא שנית"; וזוהי המעלה של הנהגה טבעית אפילו לגבי הנהגת נסית, שהנהגה נסית היא ענין של שינוי, ודוקא בהנהגה טבעית רואים את הענין ד"אני הוי' לא שנית".

ולעזיר גם מתורת הבעש"ט⁷⁵ ש"ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם הראשון על הטבע .. ואח"כ נעשה זה טבע ג"כ", והיינו, שהעובדה שהשמש זורחת במזרח ושוקעת במערב היא בעצם נס הכי גדול, ורק בגלל שרגילים שדבר זה קורה בכל יום במשך אלפי שנים, טוען היצה"ר: "מה יום מיומיים"⁷⁶, ואומר שזהו ענין טבעי, ושייך לא

(66) ברכות מד, א (במשנה). וש"נ.	(71) ר"ה כה, א. וראה רמ"א או"ח סתכ"ו סוס"ב.
(67) אבות פ"ב מ"ב.	(72) ע' קנו [רה] ואילך.
(68) ראה לקו"ש ח"י ע' 104. וש"נ.	(73) מלאכי ג, ו.
(69) משלי ג, ו.	(74) ראה חובת הלבבות פ"ה.
(70) אוה"ת בא ע' רנג. וראה סה"ל (דא"ח להצ"צ) ערך לבנה ע' ת ואילך. וש"נ.	(75) כש"ט סק"ט. סרנ"ו.
	(76) סנהדרין סה, ב.

טז. בנוגע ללימוד ענין במסכת מדות ובהלכות בית הבחירה להרמב"ם¹⁴³:

בהתחלת מסכת מדות שנינו: "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש כו". ואינו מוכן¹⁴⁴: הרי ענינה של מסכת מדות הוא (לא סיפור הענינים שהיו עושים במקדש, כי אם) "מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו"¹⁴⁵, ולמה נשנה כאן הענין דשמירת המקדש¹⁴⁶, שאינו שייך (לכאורה) ל"מדת המקדש וצורתו כו"?

והגם דשמירת המקדש הוא ענין הנוגע למקדש עצמו, וכמ"ש הרמב"ם¹⁴⁷ ששמירת המקדש היא "כבוד לו (כי) אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין" — אעפ"כ: מכיון שהשמירה היא רק בשביל כבוד המקדש ולא פרט בהמקדש גופא — למה נשנה ענין השמירה במס' מדות¹⁴⁸?

ויובן זה בהקדים דיוק לשון הרמב"ם¹⁴⁹ "מצות עשה לעשות בית לה' כו". ופירש הרגצ'ובי¹⁵⁰ שמ"ש "מ"ע לעשות כו"¹⁵¹ — ולא "לבנות" — כי המצוה היא לא העשי' (הבנין) כי אם שיהי' בית. "וזה נ"מ בין משכן למקדש, דבמשכן הוי המצוה הבנין¹⁵² .. אבל הבנין של המקדש הוא רק כדי שיהי' "¹⁵³, עיי"ש באריכות.

ועפ"י י"ל, ששמירת המקדש היא (גם) פרט במצות עשיית המקדש. כי בהמצוה "לעשות בית לה'" [היינו: שיהי' בית] נכלל גם שיהי' בית של כבוד, "פלטרין שיש עליו שומרין". ומכיון שהמצוה היא (לא העשי' עצמה כי אם) שיהי' בית, לכן: כל הענינים הגורמים שיהי' הבית "וכל ענינו" — כולל גם שמירת המקדש שגורמת שיהי' "פלטרין שיש עליו שומרין" — הם בכלל מצות עשיית הבית לה'¹⁵⁴.

ל' הכתוב הוא רק כשכותב "שנאמר כו", אבל לא בסגנון ההלכה עצמה (מהנחה בלתי מוגה).	(143) סעיף זה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ח ע' 464.
(152) כולל גם — "ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו וגו'" (ויקהל לה, כב), שנדבו זהב וכסף ונחושת וכו' עבור בניית המשכן (מהנחה בלתי מוגה).	(144) וכמו שהקשה בתפא"י כאן.
(153) ומביא רא"י לדבר — מדברי הגמרא (ב"מ נו, ב. וש"נ) "בונין בחול ואח"כ מקדישין", שמוה מוכח שעיקר המצוה אינה בעת פעולת הבנין, דא"כ הי' הבנין צ"ל בקודש (כשם שהעבודה היא בקודש), ועכצ"ל שהבנין הוא רק הכשר מצוה, ולכן יכול להיות בחול (מהנחה בלתי מוגה).	(145) לשון הרמב"ם בהקדמתו שם — הובא בתויו"ט שם (פתיחה למס' מדות).
(154) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 242.	(146) ובפרט שהתחלת המשנה "בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו" [שנוי כבר בריש תמיד הקודמת לה.
	(147) הל' ביהב"ח רפ"ח.
	(148) וראה עד"ז לקו"ש ח"ג ע' 57 ואילך.
	(149) ריש הל' ביהב"ח.
	(150) צפצפ"נ (על הרמב"ם) מהדו"ת ג, ב.
	(151) ואע"פ שלשון הכתוב הוא (תרומה כה, ח) "ועשו לי מקדש" — הרי הצורך להעתיק

מלכות הרשעה שיבנה בית-המקדש", וכבר התחילו להתכונן לזה כו', ולבסוף ביטלו את הרשיון, ורצו בנ"י למרוד ברומי, עד שהוצרך ר' יהושע בן חנניא להניאם מזה ע"י שהסביר להם במשליו שאין הדבר כדאי כו'. ונמצא שמסכת מדות היתה נוגעת אז לפועל, שהרי אילו היו בונים את ביהמ"ק היו צריכים לדעת את מדות הבית.

ג) בשיטת הרמב"ם גופא: איך אפשר לומר שמסכת מדות אינה אלא סיפור בעלמא (כלשון הרמב"ם הנ"ל) — והרי הרמב"ם עצמו מעתיק את הדינים שבמסכת מדות בהלכות בית הבחירה שבספרו "יד החזקה", שהוא ספר של פסקי דינים (בלשונו בהקדמה לספרו — "הלכות הלכות")? והביאור בכל הנ"ל הוא — שכוונת הלשון "אין בו .. אלא סיפור" היא (לא לומר שמסכת זו היא סיפור בעלמא ולא הלכה, אלא) בנוגע לסגנון הכתיבה, היינו שמסכת זו נכתבה בסגנון של סיפור (ולכן "הניח אותה באחרונה"¹³⁶), וסגנון בתורה גם הוא תורה.

וכפי שמצינו גם בתושב"כ, שיש בה שינויי סגנון,

[ועפ"ז יובן מאמר הגמרא¹³⁷ עה"פ¹³⁸ "והכה את הארי גו' ביום השלג", שהכוונה ב"הארי" היא ל"סיפרא דבי רב" (תורת כהנים¹³⁹), "שהוא חמור שבספרים"¹⁴⁰, מצד ריבוי ההלכות שבו¹⁴¹ — דלכאורה אינו מובן¹⁴² למה נקרא דוקא ספר ויקרא (תורת כהנים) "חמור שבספרים", והרי לא רק בספר ויקרא יש ריבוי הלכות? ואדרבה: אם נמנה את המצוות שבכל שאר ד' הספרים יחד — נמצא שמנין המצוות שבהם הוא יותר ממנין המצוות שבספר ויקרא!

אלא הכוונה בזה היא לענין הסגנון: חומש בראשית ורוב חומש שמות, כמה פרשיות בחומש דברים, ועאכו"כ בחומש במדבר — נכתבו בסגנון של סיפור, משא"כ חומש ויקרא, שרובו הלכות הקרבנות, ומתושב"כ נמשך כן גם בתושב"ע"פ, שישנן מסכתות שנכתבו בסגנון של הלכות פסוקות, וישנן מסכתות (כגון מסכת מדות) שנכתבו בסגנון של סיפור.

ובזה יתורצו כל הקושיות דלעיל (כולל — הטעם שהרמב"ם מביא בספרו "יד החזקה", ספר של הלכות, את הדינים שבמסכת מדות).

(136) הקדמת הרמב"ם שם — בנוגע למסכת תמיד (נעתקה בתו"ט פתיחה למסכת תמיד).
(137) ברכות יח, ב.
(138) שמואל"ב כג, כ.
(139) פרש"י ברכות שם.
(140) תוס' שם ד"ה סיפרא.
(141) ראה גם ב"ר פ"ג, ה. פס"ד, ח.
(142) ראה גם התוועדות תשמ"ט ח"ג ע' 181, ובהערות שם.

רק לבנ"י אלא גם לגוים, שהרי "שמשא אכולי עלמא ניחא"⁷⁷, ועד"ז בנוגע ללבנה שמקבלת אורה מהשמש.

אך אין להתפעל מפיתויי היצר, אלא צריך לראות בעולם את שייכותו להקב"ה, שהוא בעה"ב לבירה זו⁷⁸.

וענין זה אינו באופן שמתדיין עם היצה"ר מתוך שקו"ט וכו' — שהרי זה דבר שלוקח זמן, ובינתיים לא יוכל לעשות את הדברים הטובים שצריך לעשות, ולכן אינו נכנס לשקו"ט עם היצה"ר, אלא נעמד למעלה מהעולם, ואז רואה בעולם שיש בעה"ב לבירה זו⁷⁸.

ח. וזהו שבהקדמה לברכת החודש אומרים "מי שעשה נסים" — שיהודי נעמד למעלה מהעולם, בידעו שישנו הקב"ה שעשה נסים, ואז רואה גם בקידוש החודש — ענין טבעי בעולם — את הענין ד"לא ישובותו", שנמשך מ"אני הוי' לא שנית".

ומזה באים להמשך הכתוב ד"אני הוי' לא שנית" — "ואתם בני יעקב לא כליתם"⁷⁹, "פיי"⁷⁹ שהנביא מתמה על ישראל, הרי אני ה' לא שנית, ומפני מה אתם לא כליתם, שאין להם כלות הנפש!...

ועי"ז — "הוא יגאל אותנו בקרוב", שנעשית הגאולה הפרטית של כל אחד מישראל, "ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ", שהו"ע קיבוץ הניצוצות, אפילו הניצוצות הנדחים כו'⁸⁰; וזוהי ההכנה לגאולה הכללית, שנרמזת בקידוש החודש — "שהם עתידים להתחדש כמותה"⁸¹.

ט. ויש להוסיף ולבאר בנוגע לענין "מי שעשה נסים", שבכוונה לא הזכרתי תיבת "לאבותינו" ("מי שעשה נסים לאבותינו"), כדי להדגיש השייכות לנסים שאירעו לאחרונה שראו בעיני בשר⁸², ולא רק נס שנעשה לאבותינו⁸³.

והענין בזה — שגם במאורע שאירע לאדם עצמו שייך לומר "לאבותינו", כיון שהמעמד ומצב שבו נמצא עתה הוא תוצאה מהמעמד ומצב הקודם, כך, שהמעמד ומצב דעתה הוא בבחי' "בן" ביחס למעמד ומצב הקודם שהוא בבחי' "אבותינו".

ומתאים גם ע"פ הלכה — כמדובר כמ"פ אודות דברי הרגצ'ובי⁸⁴

(77) שם לט, א.
(78) ראה ב"ר רפ"ט.
(79) תו"א יתרו סז, א. וראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, ד. ובכ"מ.
(80) ראה שער תשובה לאדהאמ"צ סק"ח. ווארשא ח"ב סק"ח. מילואים יג, א. בתחלתו. ועוד.
(81) שם מב, א.
(82) ראה גם לעיל ע' 9. וש"נ.
(83) ראה גם טושו"ע או"ח סרי"ח.
(84) ראה צפע"נ שו"ת דווינסק ח"א.
מהדו"ת יט, א. וש"נ.

שבן שהוא יורש אינו מציאות אחרת מהאב, אלא כמ"ש⁸⁵ "תחת אבותיך יהיו בניך", היינו, שהבן הוא אותו המציאות של האב, ומזה מובן, שהענין ד"אבותינו" יכול להיות אצל אותו האדם בעצמו.

וענין זה קשור גם עם מארז"ל⁸⁶ "איזהו חכם הלומד מכל אדם" — שבזה נכלל גם הלימוד מעצמו, ממאורע שאירע אצלו לפני"ז (כתורת הבעש"ט⁸⁷ שמכל דבר שיהודי רואה או שומע צריך ללמוד הוראה), שנקרא "אבותינו" ביחס למעמדו ומצבו עתה.

ואף שענין זה (שהמעמד ומצב דעתה הוא בבחי' "בן" לגבי המעמד ומצב שלפנ"ז) מובן בפשטות לכאורה (גם ללא ביאורים מיוחדים בתורת החסידות כו') — יומתק יותר (שאז הרי זה פועל יותר) ע"פ תורת הבעש"ט⁸⁸ שבכל רגע מהוה הקב"ה את העולם מחדש מאין ליש, אלא שצורת ההתהוות החדשה תלוי' בצורה שהיתה ברגע שלפנ"ז, ומזה מובן עוד יותר שהמעמד ומצב דעתה בבחי' "בן", היינו התהוות חדשה, אלא שהיא תוצאה מההתהוות שלפנ"ז שהיא בבחי' "אבותינו".

י. ובפרטיות יותר:

"אבותינו" קאי על המוחין, שהם בבחי' "אב", כיון שעל ידם נעשית הולדת המדות, שהם בבחי' "בן"⁸⁹.

ועל זה אומרים "מי שעשה נסים לאבותינו" — שצריך להגבי' (נס מלשון הרמה⁹⁰) את המוחין, ועי"ז "הוא יגאל אותנו", ש"אותנו" קאי על המדות, כמבואר בכ"מ⁹¹ שעיקר האדם הו"ע המדות.

וכיון ש"לבא פליג לכל שיפיין"⁹², הרי זה נמשך בפועל, שזהו"ע "ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ", שקאי על בירור הניצוצות כו' (כנ"ל ס"ח).

ומסיימים "ונאמר אמן" — שמורה שהעבודה היא באופן שאין בזה שינוי כו'⁹³.

וזוהי ההכנה לכך ש"הוא יגאל אותנו בקרוב" — גאולה מהגלות כפשוטו, ובאופן ד"ונאמר אמן", ללא שינוי, היינו, שזוהי גאולה שאין אחרי' גלות (ולא כמו הגאולה שע"י יהושע ועזרא⁹⁴, שאילו זכו היתה

(85) תהלים מה, יז. וראה ב"ב סה, א. (90) ראה סהמ"צ להצ"צ עג, א. ובכ"מ. קנט, א"ב. (91) ראה לקו"ת שה"ש כה, א. ובכ"מ. (86) אבות רפ"ד. (92) ראה זהר ח"ב קנ"ג, א. ח"ג קסא, ריש (87) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. ע"ב. רכא, ב. רלב, א. (93) ראה שיחת אור לכ"ד תמוז הנ"ל ושנ"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר). (88) תניא שעשהיה"א פ"א. (89) ראה תניא פ"ג. ובכ"מ. (94) ראה גם ברכות ד, סע"א.

— שמעתי פעם מא' הרבנים, שבזמננו אין צורך להיות בקי, כיון שעל כל ענין יש איזה אנציקלופדיא וכו'...

ובנדו"ד: יכולים לעיין בתולדות אהרן על הפסוק בדניאל, ששם צויין לגמרא במסכת תענית (הן בבבלי והן בירושלמי), ובגמרא יכולים לעיין בעין משפט ונר מצוה ששם צויין להלכה בשו"ע (ובנדו"ד הרי זה בדברי המחבר, אפילו לא ברמ"א), שזהו ספר שנדפס, ולא איזה כת"י שצריך לחפש כו'.

ועד"ז בנוגע למאורע עם השריקה ("פיפן"), שהתעצלו לחפש מקור הדברים וכו'¹³⁰.

ובכן: הסיבה שמדברים על זה היא — בגלל שעלול להתפרסם ברחוב ששיטת ליובאוויטש היא שנשים אינן חייבות בבנין ביהמ"ק, בגלל שכך שמעו ממי שנחשב ל"שפיין חב"ד" ... (והוא אכן "שפיין חב"ד", כיון שעוסק בענינים של מעשה בפועל, ו"המעשה הוא העיקר"¹³¹). ולכן יש להזהר שעכ"פ מכאן ולהבא לא יתעצלו לבדוק כל דבר.

טו. בנוגע להמדובר לעיל (סי"ב) שע"י הלימוד במסכת מדות "אני מעלה עליהם כאילו הם עסוקין בבנין הבית"¹¹⁴ (ע"ד מארז"ל¹³² "כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'") — הקשו¹¹⁹ מלשון התיו"ט בשורות הפתיחה למסכת זו (והוא מלשון הרמב"ם¹³³) שמסכת זו "אין בו ענין אחר אלא סיפור", דלכאורה אין זה סיפור בלבד, אלא ענין הנוגע למעשה — שע"י לימוד מסכת זו "אני מעלה עליהם כאילו בבנינו הם עסוקים?"

והביאור בזה — בהקדים תמי' גדולה יותר: אם הכוונה במ"ש "אין בו .. אלא סיפור" היא שמסכת מדות אינה נוגעת להלכה למעשה בזמן הזה, אלא רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים — הרי לפי זה רובו ככולו של סדר קדשים, כולל מסכתות זבחים ומנחות וכו', "אין בו .. אלא סיפור"! ועוד אינו מובן (לפי ההסברה הנ"ל):

א) מסכת מדות — נשנתה בזמן שביהמ"ק הי' קיים¹³⁴ (כדמוכח מזה שנזכרו בה כמה תנאים שהיו בזמן ביהמ"ק), והרי אז היתה ידיעת מדות ביהמ"ק וכו' נוגעת לפועל לצורך בדק הבית, כגון אם נשבר דבר-מה — לדעת באיזה אופן ובאיזה סדר לתקנו, שלזה הוצרכו לדעת פרטי הבנין (מה נעשה מעץ, מה נעשה מאבן וכו').

ב) יתרה מזו: ידוע הסיפור¹³⁵ ש"בימי רבי יהושע בן חנניא גזרה

(130) ראה שיחת פורים הנ"ל סל"ט ואילך ע' 413 הערה 25. ושנ"נ.

(תו"מ שם ע' 349 ואילך). (133) בהקדמתו לפיהמ"ש.

(131) אבות פ"א מי"ז. (134) ראה גם תו"מ חס"ד ס"ע 27.

(132) מנחות בסופה. וראה לקו"ש ח"ח (135) ב"ר ספס"ד.

אודות לימוד הלכות בנין ביהמ"ק, יש ששאלו, אם גם נשים ובנות שאינן חייבות בבנין ביהמ"ק צריכות ללמוד הלכות אלו.

היתכן שמונח אצלו בפשטות — ללא צורך לשאול — שנשים ובנות אינן חייבות בבנין ביהמ"ק, בה בשעה שזהו היפך המפורש ברמב"ם בהלכות בית הבחירה¹²⁰: "הכל חייבין לבנות .. אנשים ונשים"; והרי הוזכר אודות לימוד הלכות בית הבחירה להרמב"ם, וא"כ, לפני שאתה שואל, תסתכל בעצמך ברמב"ם, שהרי אין זו טירחא גדולה!

ועוד לפני"ז — מפורש בחומש¹²¹: "ויבואו האנשים על הנשים" (ובפירוש רש"י: "עם הנשים"), "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה וגו'"¹²², וכפי שנתבאר פירוש רש"י בענין זה ("מ'האט זיך געקאכט אין דעם") במשך כמה התוועדויות¹²³.

— אמר לי פעם¹²⁴ יהודי שהוא בטוח שתהי' לו אריכות ימים, בהסבירו, שיש לו הבטחה מכ"ק מו"ח אדמו"ר שיהי' ירא שמים, וכיון שיוודע בעצמו שהוא עדיין רחוק מיראת שמים, וכדי שיבוא ליראת שמים יצטרך ריבוי זמן, בטוח הוא שתהי' לו אריכות ימים ושנים.

שאלתי אותו: מה אתה עושה כדי לקיים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר? והשיב: אשרי ובא לציון — מהיכי תיתי, אבל שיעורי חת"ת — שומר בכל התוקף!

בנוגע לאשרי ובא לציון — אינו רוצה להכנס לשקו"ט בנוגע לחילוקי המנהגים בזה, אבל שיעורי חת"ת — הרי זה ענין ששמע בעצמו מהרבי, שהוא ה"ראש" שלו, ו"בתר רישא גופא אזיל"¹²⁵, וא"כ איך יכול לשכוח מזה?!

ובנוגע לעניננו: בשלמא פירוש רש"י או הלכה ברמב"ם וכו' — יתכן ששכח; אבל איך יכול לשכוח ענין שדובר אודותיו בלהט בעת ההתוועדות? ועד"ז בנוגע להמדובר¹²⁶ שישנו דין שקבלת החלטה נחשבת כאילו כבר עשו זאת בפועל, ששאלו היכן המקור לזה — בה בשעה שזהו פסוק בדניאל¹²⁷, שהובא בגמרא¹²⁸, ועד לפס"ד מפורש בשו"ע¹²⁹!

(125) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

(126) שיחת אור לכ"ד תמוז ה"ל ס"ט

(לעיל ע' 26 ואילך).

(127) יו"ד, יב.

(128) תענית ה, ב.

(129) אור"ח סוסתקע"א.

(120) פ"א הי"ב.

(121) ויקהל לה, כב.

(122) שם, כו.

(123) ש"פ ויקהל ס"ב (וש"נ); אדר"ח

אד"ש ס"ט; פורים סס"ו — שנה זו (תו"מ

חפ"ג ע' 209; ע' 233 ואילך; ע' 372 ואילך).

(124) ראה גם תו"מ חל"ג ס"ע 296.

גאולה שאין אחרי' גלות, אבל בפועל לא זכו כו')⁹⁵, בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

* * *

יא. האמור לעיל אודות הענין ד"מי שעשה נסים לאבותינו" קשור גם עם הענין ד"ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה"⁹⁶:

נתבאר לעיל ש"אבותינו" קאי על השכל, שהרי אדם הראוי לשמו הנהגתו היא ע"פ השכל (ועד למעלה מהשכל), ולא ע"פ נטיותיו הטבעיים (לא כמו בהמה שמתנהגת ע"פ טבעה), שזהו לפי שהמוח שליט על הלב בטבע תולדתו, שעז"נ בתניא⁹⁷ ש"קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו"⁹⁸.

אבל יש צורך להזהר ולוודא שהשכל עצמו לא יהי' משוחד מאהבת עצמו, שאינו רוצה להתייגע וכו'. ועל זה אומרים "מי שעשה נסים לאבותינו", שצריך להגבי' את השכל גופא, ע"י שכל אלקי.

אך איך יבוא שכל אנושי ועאכו"כ שכל בהמי להבין שכל אלקי? — הנה עז"נ "ציון במשפט תפדה", ש"משפט" הו"ע התורה⁹⁸, והיינו, שפועלים זאת ע"י לימוד התורה, כמארז"ל⁹⁹ שהקב"ה אומר "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין" (שעי"ז פועלים את היציאה מהרגילות כו', כמבואר בחסידות¹⁰⁰ בענין "לך לך מארצך וגו'"¹⁰¹).

ועד"ז הענין ש"הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ" — שגאולת כל הניצוצות בפעולה אחת היא ע"י ענין הצדקה, כמבואר בתניא¹⁰² ש"בצדקה שאדם נותן מיגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית .. עולה לה' .. הואיל ובמעות אלו הי' יכול לקנות חיי נפשו כו'", "ולכן אמרו חז"ל¹⁰³ שמקרכת את הגאולה".

יב. והנה, הענין ד"ציון במשפט תפדה וגו'" גופא יכול להיות בב' אופנים — שענין הגאולה הוא בהעלם או בגילוי.

וזהו גם הקשר לענין מולד הלבנה — שהחידוש בזה הוא בענין הגילוי, שהרי הלבנה היא בשלימותה גם לפני המולד, ולא עוד אלא שהיא גם מאירה תמיד [כפי שיאמרו גם חכמי הטבעיים שלא יתכן שהלבנה לא תאיר], שהרי חצי הלבנה שכלפי השמש מאיר תמיד [וכמבואר

(95) ראה לקו"ש ח"כ ע' 230. וש"נ.

(96) ישע"א, כז.

(97) פי"ז.

(98) ראה לקו"ת ר"פ דברים.

(99) קידושין ל, ב. וש"נ.

(100) ראה המשך תרס"ו ע' סז [צ]. ס"ע

שצו ואילך [ע' תקכד]. ועוד.

(101) ר"פ לך לך.

(102) פל"ז (מח, סע"ב).

(103) ב"ב יו"ד, א.

בחסידות¹⁰⁴ שזהו הענין שה' ספירות העליונות שבמלכות מקבלים תמיד הארה מז"א], והשינוי הוא רק ביחס לארץ ולדרים עלי', שכאשר הלבנה מתחילה להאיר לארץ ולדרים עלי', הרי זה מולד הלבנה¹⁰⁵.

ובנוגע לענינו:

בלימוד התורה (שעל ידו "ציון גו' תפדה") יש אופן שלא נראה בגילוי שזהו ענין של חירות, שכן, אע"פ ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (כמ"ש בפרק קנין תורה¹⁰⁶), שלכן, גם מי שלומד בתשעה באב דברים שמתרים ללמוד בו¹⁰⁷, הרי הוא בן חורין לאמיתו, ובאופן ד"אין כו' אלא כו"¹⁰⁸, אבל אע"כ, בגילוי לומד הוא ענינים (שמותר ללמדם בת"ב, בגלל) שהם היפך החירות.

אך כיון שיש צורך שענין החירות שבלימוד התורה יהי' בגילוי, יש ללמוד עניני התורה שקשורים עם חירות וגאולה, כמו הענינים הקשורים עם בנין ביהמ"ק.

כשלומדים עניני ביהמ"ק, רואה אפילו גוי — אם הלימוד הוא באנגלית, שהרי בעיקר נוגע תוכן הדברים, ויכולים ללמדם בכל שפה — שהולך יהודי ברחוב שקוע במחשבותיו או ממלמל בשפתו, וכששואלים אותו לפרש הדבר, משיב, שהוא טרוד במדות ביהמ"ק!...

וע"ד שמסופר במדרש¹⁰⁹ שכאשר המן בא למרדכי וראה את התינוקות לומדים בלהט, "אמר להם, במה אתם עוסקים, אמרו לו, במצות העומר שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה" — כאילו שישנו ביהמ"ק, ישנו הכהן וישנו העומר, והדאגה היחידה היא כיצד מקריבים את העומר!

והגע עצמך¹¹⁰: מדובר אודות הזמן שבו היתה גזירה המן, ונמצא כאן מרדכי ש"ידע את כל אשר נעשה"¹¹¹, לא רק למטה, אלא גם למעלה כו', ולמרות שידוע גודל וחומר הגזירה רח"ל, הנה דאגתו היחידה היא בנוגע לדיני הקרבת העומר! אלא מאי, יש גזירה על בני", וצריך להתענות ולומר תהלים וכו' — הנה על זה יש זמן מיוחד, אבל עכשיו יש להתעסק בלימוד הלכות הקרבת העומר!

ועד"ז עתה, שכל הגזירות בטלו כבר, "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"¹¹², הנה אע"פ שנמצאים עדיין בגלות, הנה מה שאיכפת לו —

(104) ראה סידור (עם דא"ח) שחרית לשבת קפב [רעא], ד ואלילך [וש"נ].
(105) ראה גם תו"מ חפ"ב ע' 418. וש"נ.
(106) אבות פ"ו מ"ב.
(107) ראה טושו"ע או"ח סתקנ"ד ס"ב. ב ואילך). וש"נ.
(108) ראה מנחות פג, ב ובתד"ה מתני'.
(109) ויק"ר פכ"ח, ו. ועוד.
(110) ראה גם תו"מ חנ"ט ע' 430. וש"נ.
(111) אסתר ד, א. וראה תו"ש עה"פ (אות וש"נ).
(112) ראה גם תו"מ חנ"ט ע' 430. וש"נ.

אינו ענין הגלות, כיון שהוא במעמד ומצב שמלכתחילה אין אצלו כל מציאות הגלות, כאילו שמישהו כבר נמצא, וצריך רק לבנות את ביהמ"ק, ולכן לומד מסכת מדות, כדי לידע את מדותיו המדוייקים!

וכפי שמצינו ביחזקאל, שלמרות שבנ"י היו עדיין בגלות, אמר לו הקב"ה "הגד את בית ישראל את הבית"¹¹² — לא רק כדי לפעול על בני" שלא יהיו ביאוש, שבשביל זה מספיק לדבר על ביהמ"ק בכללות, אלא לומר להם גם פרטי הענינים שבנין ביהמ"ק — "צורת הבית ותכונתו ומוצאו ומובאו וגו'"¹¹³, וכדאיתא במדרש¹¹⁴, "אמר יחזקאל לפני הקב"ה, רבש"ע, עד עכשיו אנו נתונים בגולה .. ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית .. וכי יכולים הן לעשות? .. א"ל הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל .. לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתה .. אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית".

יג. אך לכאורה אינו מובן: היתכן שיחזקאל הנביא — ש"דבר ה' דיבר בו ומלתו על לשונו"¹¹⁵ — ישאל שאלה כזו?!

אך הביאור כזה — שיש צורך להבהיר ולשלוש גם את ההעלם וההסתר שמצד נפש הבהמית והעולם, שגם אם הם שואלים שאלה כזו, צריך לידע שגם בשעה שנמצאים בגלות, נוגע ההתעסקות בענין בנין ביהמ"ק. וע"ד המבואר בנוגע למ"ש¹¹⁶ "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו'": לכאורה, כיון שבתושב"כ מדוייקת כל תיבה, היתה התורה צריכה לומר לכתחילה "וצויתי את ברכתי וגו'"¹¹⁷, ולא לפרש את השאלה "וכי תאמרו מה נאכל"? — אך הביאור כזה, שאכן נפש האלקית יכולה להבין זאת מלכתחילה כו', משא"כ נפש הבהמית, ועאכו"כ השדה הגשמית, שיכולה לטעון: איך מצפים שאצמיח תבואה, בה בשעה שלא זרעו — והרי מפורש באגה"ק¹¹⁸ שהפירות שע"י זריעה ונטיעה הם משובחים מאד מאד מהעולים מאליהן כו'. וכדי להבהיר ולשלוש גם את ההעלם וההסתר שמצד נה"ב והעולם, מקדימה התורה את השאלה "וכי תאמרו מה נאכל", ומתרצת "וצויתי את ברכתי וגו'".

יד. וכאן רואים את גודל ההעלם וההסתר — שבהמשך להמדובר¹¹⁹

(112) יחזקאל מג, יו"ד.
(113) שם, יא.
(114) תנחומא צו יד. וראה גם שיחת אור לכ"ד תמוז הנ"ל סכ"א (לעיל ע' 28 ואילך).
(115) שיחת אור לכ"ד תמוז הנ"ל. וש"נ.
(116) בהר כה, כ. וראה גם תו"מ חע"א ע' 199 הערה 29. וש"נ.
(117) שם, כא.
(118) סו"ס"ק (קלב, ב).
(119) שיחת אור לכ"ד תמוז הנ"ל. וש"נ.
(115) ע"פ שמואל-ב כג, ב.